

Alþingi
Erindi nr. P 127/2126

Til: *komudagur 10.5.2002*
Nefndasviðs Alþingis
Landbúnaðarnefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Frá
Litfara
c.o. Páll Imsland
Skipasund 46
104 Reykjavík

Reykjavík 8.5.2002

Félagið hefur móttengið bréf frá Landbúnaðarnefnd Alþingis, dagsett 26.4.2002, er inniheldur beiðni um umsögn vegna þingsályktuartillögu um endurskoðun laga um innflutning dýra (654. mál). Stjórn félagsins hefur rætt efni bréfsins og orðið ásað um að svara því með eftirfarnadi tiltölulega löngum náttúrufræðisáttum innngangi að annars örstuttu lokasvari.

Inngangur

Náttúran hefur framkallað þá miklu fjölbreytni sem til er í dýrastofnum heimsins og innan þeirra með aðferð sem við köllum þróun. Þróun hefur verið að verki í þúsundir miljóna ára og sú mynd sem við höfum af nú- og fyrrverandi dýralífi heimsins er afrakstur þessa langa starfs. Það sem einkennir þróun í þessu sambandi er fyrst og fremst það að vilji mannsins kemur þar hvergi nærri. Maðurinn er sjálfur afrakstur þessarar þróunar.

Þróunin sjálf virðist fyrst og fremst vera afar hægfara afrakstur aðlögunar og afkomumöguleika einstaklinga hvernar kynslóðar. Vísindin þekkja engin algild lögmál sem stjórna þróun, né hefur nokkuð bænd til þess, að yfir þróun ráði einhver alsjáandi vitund sem stýrir gangi hennar. Þróunin virðist fyrst og fremst vera vitundar- og viljalaus aðlögun tegundanna að breytingum umhverfisins og þeim möguleikum sem það býður þeim upp á.

Þróunin er þannig orsök fjölbreytileikans í lífríki heimsins.

Maðurinn hefur á seinni öldum tekið upp á því að hafa vísvitandi áhrif á gang þróunarinnar hjá einstökum tegundum og beitir til þess tveim aðferðum. Sú eldri og sú sem lengri reynsla er af kallast ræktun, en sú yngri og sú sem enn er á tilraunastigi kallast klónun. Sumir telja að þessi afskipti séu til góðs, en átta sig lítt á því að þau eru einnig til ills. Sá ókostur þessara afskipta sem hér er vísað til er einkum bagalegur í ljósi þess tilgangs sem m.a. er ræddur í greinagerðinni með þingsályktunartillöguninni og lýtur að hinum líffræðilega fjölbreytileika.

Ræktun dýra byggist á því að hindra frjáls samskipti þeirra um mökunartímann og koma þannig í veg fyrir að tegundin þróist eins og henni er eðlilegt að gera sem sjálfstæðri einingu í náttúrunni. Það er klyppt á þróunarferlið. Þess í stað stjórnar vilji mannsins framhaldi tegundarinnar.

Ræktun dýra er fyrst og fremst ástunduð á þann hátt að velja saman tvo einstaklinga andstæðra kynja til undaneldis. Þá stjórnar vilji mannsins valinu. Val manna snýst um þá viðleitni þeirra að fá við ræktunina fram gripi sem eru betri en foreldrarnir varðandi ákveðna þætti í útliti, hæflekum, skapferli, afurðaframlegð eða einhverju öðru sem menn kjósa sér. Til þess að þessi framför geti orðið vikur venjulega einhver annar eiginleiki eða veikist hjá einstaklingnum. Ræktun leiðir þannig til breytinga eins og þróunin gerir en gjörólíkra þó. Breytingarnar eru fyrst og fremst ólíkar að því leiti að þær framkalla einsleitni en ekki fjölbreytileika. Ræktunin stefnir nefnilega yfirleitt að því að framkalla einhæfari gripi og innbyrðis líka en afkastamikla á umræddu sviði, einhæfari og afkastameiri umfram það sem stofninn var. Afleiðing ræktunar er sem sagt vaxandi einsleitni og víða eru húsdýrastofnar orðnir svo lang- og þrautræktaðir að hjarðir þeirra hafa eitt og einsleitt útlit eða hæfileika.

Klónun gengur ennþá lengra. Hún snýst um það að framleiða alstaðlaða gripi, gripi sem allir eru eins og foreldrið, sem aðeins er eitt, en ekki þar eins og algengast er meðal æðri dýra. Afkvæmið er nákvæm eftirmynd foreldrisins að öllu leiti öðru en því sem umhverfið framkallar á því eftir á.

Ræktun og klónun skerða þannig og eyða fjölbreytileikanum og hindra áframhaldandi náttúrulega þróun.

Þessi formáli er hér dreginn upp til þess að benda á þá staðreynd að hin umfangsmikla ræktunarviðleitni sem stunduð er í landbúnaði hérlendis er í frumeldi sínu andstæð þeirri hugsun sem felst í viðleitninni til þess að vernda fjölbreytileikann. Þetta er nauðsylegt að hafa í huga ef árangur á að verða af þeim tilgangi. Það er ekki líklegt að slíkur árangur náist nema að um leið sé að því hugað að skemma hann ekki með ræktun.

Þess eru ljós dæmi að ræktun íslenskra húsdýra hefur breytt stofninum svo mikið að jafnvel hefur nálgast útrýmingu vissra eiginleika, hyrndar kýr eru að hverfa, forystufé á í vök að verjast, litförótt hross eru orðin undir 0,1% af stofninum og fleira í þeim dúr. Menn hafa jafnan einblínt svo á ræktun sem algóða og æskilega viðleitni að þeir hafa ekki hugað af gaumgæfni að afleiðingunum fyrir stofninn; einblýnt á það sem út úr ræktuninni kemur en ekki horft til þess sem eftir stendur og er grundvöllur annarnar áherslu í ræktun, en það er fjölbreytileikinn, erfðabreiddin í stofninum sem ræktað er úr. Hana má ekki skerða ef stofninn á að vera áframhaldandi uppspretta fjölbreytileikans.

Að þessu þarf að huga í nýjum lögum og helst af öllu þyrfti að endurskoða öll núgildandi lög og reglur um rækunarmálefni í þessu ljósi, þannig að ræktun okkar búi ekki yfir þeim möguleika að skemma stofnana. Þess vegna væri líka æskilegt að endurskoða lög, reglur og afstöðu til ræktunar innlendu stofnanna og ræktunartelaga á þeim vettvangi. Er rétt að gera bara strangar kröfur um framræktun innfluttra stofna, eins og gert er í þessari tillögu? Á ekki jafn vel við að skilgreina þessi mál varðandi innlendu stofnana, eða er þar allt í góðu horfi?

Umræða um þessi mál er af fremur skornum skammti í íslensku þjóðfélagi og einkennist ekki af mikilli víðsýni eða visku. Margir eiga hagsmuna að gæta og gæta sérhagsmuna sinna stíft, en færri huga að almennum hagsmunum og enn færri að hagsmunum náttúrunnar og frumstofnanna ef svo má segja. Þetta síðast talda er reyndar fremur óljóst hugtak og er það kannski einmitt vegna þess að það er svo sáralítið rétt.

Við viljum því hvetja til ennfrekari umræðu um þessi mál og afstöðu okkar til þeirra verðmæta sem fólgin eru í íslenskum dýrastofnum, meðferð okkar á þeim verðmætum, rétt eða réttleysi náttúrunnar og dýranna, ræktun og þróun og annað sem lýtur að siðferði og náttúrufræði húsdýrahalds og yfirráðum yfir einstæðum dýrastofnum.

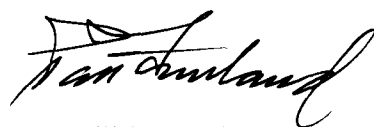
Lokasvar

Varðandi umsögn um þingsályktunartillöguna sjálfa, þá er því til að svara að við sjáum ekki á henni annmarka og teljum þá viðleitni sem hún miðar að vera til bota.

Við göngum að sjálfsögðu út frá því að ætlunin sé áfram að banna innflutning lifandi húsdýra og viðhalda þannig eins sjúkdómafríu umhverfi hinna hefðbundnu stofna landsins og hægt er. Annað kemur í raun ekki til greina frá okkar sjónarmiði.

Við hvetjum í leiðinni til enn meiri endurskoðunar á ræktunarmálum íslenskra húsdýra en kemur fram í þessari þingsályktunartillögu, þó það verði ef til vill ekki gert í þessari lotu og við leggjum á það áherslu að umræða af þessum toga fylgi fagleri víðsýni en gjarnan hefur einkennt umræðuna hér á landi fram til þessa.

f.hönd sjórnar Litfara,
sem er félag til viðhalds litförótta litnum í íslenska hrossastofninum

Páll Imslund